

# Περίοδος τῶν μεγάλων δεινῶν

## Περίοδος τῶν μεγάλων δεινῶν



Ἡ περίοδος τῶν μεγάλων δεινῶν διὰ τὸ Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων διήρκεσε ὑπὲρ τὴν χιλιετίαν, παρὰ τὴν εὐνοίαν διὰ τῆς ὁποίας ὁ πορθητὴς τῶν Ἱεροσολύμων Ὁμάρ ἴμπν Ἄλ-Χαττάπ ἀντιμετώπισε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὸν Πατριάρχην των, Ἅγιον Σωφρόνιον· ὁ Χαλίφης Ὁμάρ, δι' εἰδικοῦ διατάγματος (ἀχτιναμέ), ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν Πατριάρχην τοῦ «βασιλικοῦ ἔθνους» (δηλ. τῶν Ρωμηῶν) τὴν ιδιότητα ἐθνάρχου καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου πάντων τῶν Χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης, ἀκόμη καὶ τῶν ἑτεροδόξων, ὡς ἐπίσης καὶ πρεσβεῖα τιμῆς μεταξὺ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἀρχηγῶν, προσέφερε δὲ εἰς αὐτὸν ἐγγυήσεις εὐνοίας, ἀσφαλείας καὶ φορολογικῆς ἀσυδοσίας ἀπὸ μέρους τῶν μελλόντων Μουσουλμάνων ἡγεμόνων. Ὅμως, οἱ διάδοχοί του, αὐθαίρετοι Ἄραβες ἡγεμόνες, ὑπῆρξαν σκληρότατοι· ἡ χριστιανικὴ κοινότης ἤρχισε νὰ πλήττεται ὑπὸ συντόνων προσπαθειῶν ἐξισλαμισμοῦ καὶ ἀφελληνισμοῦ αὐτῆς.

Παρὰ τὰς ἀντιξόους ἐξωτερικὰς συνθήκας, ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἐξηκολούθει νὰ καλλιεργῆται ὑπὸ τῶν διωκομένων καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων διεδραμάτισε σημαίνοντα ρόλον εἰς τὴν κατανίκησιν τῶν αἱρέσεων τοῦ Μονοθελητισμοῦ καὶ τῆς Εἰκονομαχίας, ὡς καὶ τῆς ἐμφανισθείσης διὰ πρώτην τότε (808 μ.Χ.) φορὰν εἰς Ἱεροσόλυμα φραγκοπαπικῆς αἱρέσεως τοῦ filioque· μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀναδειχθέντων θεολόγων, ἄξιοι μνείας εἶναι ὁ Πατριάρχης ἅγιος Σωφρόνιος (†638) καὶ ὁ Σαββαΐτης ἱερομόναχος ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός († 784), μία τῶν κορυφαίων καὶ ἀνεπαναλήπτων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν μορφῶν τῆς θεολογίας καὶ τῆς ὑμνογραφίας.

Ὁ 9ος αἰὼν, ὅπως καὶ ὁ 8ος, ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῶν διωγμῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν λεηλασιῶν εἰς βάρος τῶν Προσκυνημάτων, τῶν Ναῶν, τῶν Μονῶν καὶ τῶν ἀπλῶν πιστῶν, ἐνῶ προσετέθησαν ὁ

ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀραβικῶν μερίδων καὶ μέτρα καταπίεσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῶν λιτανειῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐλληνικῶν, ὥστε διὰ τὸ ποίμνιον ἡ χρῆσις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης περιωρίσθη εἰς τὴν λατρείαν ἐν τοῖς Ναοῖς, καθὼς καὶ ἡ ἐπανειλημμένη βεβήλωσις καὶ καταστροφή τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν Χώρων, αἱ ἐξορίαὶ καὶ δολοφονίαι Πατριαρχῶν κ.ἄ. Ἡ ἀποκορύφωσις τῶν κακῶν συνετελέσθη ἐπὶ τοῦ χαλίφου Ἀλ-Χακῆμ, ὁ ὁποῖος ἐξαπέλυσε (1007 μ.Χ.) διωγμὸν, τὸν χειρίστον πάντων τῶν μέχρι τότε. Πέραν τοῦ εὐτελισμοῦ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς δημεύσεως ἱερῶν περιουσιῶν, ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ περίξ Μοναστήρια ἠρειπώθησαν, ὡς καὶ τὸ Προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Λύδδῃ, ἐνῶ τὴν κορύφωσιν τῶν διωγμῶν ἐσήμανε ἡ λεηλασία τοῦ Σκευοφυλακίου τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ ἐπιβολὴ ἐξισλαμισμοῦ διὰ φρικτῶν μαρτυρίων. Μικρὰ βελτίωσις ἐπῆλθεν ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Χακῆμ, Ἄλ Ζαχῆρ, ὅτε καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος (1042-1055) συνεισέφερε σημαντικῶς εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν Τόπων· πάντως ἡ Ἐκκλησία ἐδοκιμάσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς σφοδρᾶς ἀντιπαραθέσεως τῶν Ἀράβων καὶ τῆς ἀνερχομένης δυνάμεως τῶν Σελτζούκων Τούρκων. Ἀλλαγὴν τινὰ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἐπήνεγκεν ἡ ἔλευσις τῶν Σταυροφόρων ἐν ἔτει 1099, οἱ ὁποῖοι τῇ παρακινήσει τῶν Παπῶν καὶ τῶν Βασιλέων τῆς Δύσεως, διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κατατέμνοντες τὴν ἀνατολικὴν Ρωμαϊκὴν «Βυζαντινὴν» Αὐτοκρατορίαν εἰς μικρὰ λατινικὰ Βασίλεια, ἔφθασαν εἰς Ἱεροσόλυμα.

### **Ἀχτιναμὲς (Συνθήκη) τοῦ Χαλίφου Omar ebn – el – Khattab**

Ἀχτιναμὲς (Συνθήκη) τοῦ Χαλίφου Omar ebn – el – Khattab, χορηγηθεῖσα εἰς τὸν Σωφρόνιον, τὸν Ἑλληνορθόδοξον Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, τὴν 20ὴν Rabiul – awel τοῦ 15ου ἔτους τῆς Ἑγείρας (636). Μετάφρασις: «Ἐν ὀνόματι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ οἰκτίρμονος θεοῦ, τοῦ ὁποῖου ἐπικαλούμεθα τὴν συναντίληψιν, Omar ebn – el – Khattab Δόξα τῷ θεῷ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐγαλούχησεν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν, ὁ ὁποῖος ἐτίμησεν ἡμᾶς διὰ τῆς Πίστεως, ὁ ὁποῖος, εὐσπλαχνισθεὶς ἡμᾶς, ἀπέστειλεν τὸν Προφήτην Του Μωάμεθ, εἶθε

ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου νὰ εἶναι ἐπ' αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος μετήγαγεν ἡμᾶς ἀπὸ τὴν πλάνην εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ συνήνωσεν ἡμᾶς, ἐν ᾧ πρότερον ἤμεθα διεσκορπισμένοι. Δόξα εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἤνωσεν τὰς καρδίας μας, ὁ ὁποῖος προσέτρεξεν εἰς βοήθειάν μας κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας, ὁ ὁποῖος ἔθεσεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν μας χώρας καὶ ἤνωσεν ἡμᾶς μὲ τοὺς δεσμοὺς εἰλικρινοῦς ἀδελφοσύνης.

Ἄς ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Κύριον χάριτας, δι' ὅλας τὰς εὐεργεσίας ταύτας, ᾧ Ὑμεῖς, ὑπηρέται τοῦ Κυρίου.

Τὸ παρὸν διάταγμα τοῦ Omar ebn – el – Khattab εἶναι σύμβαισις καὶ σύμφωνον, παραχωρηθέντα εἰς τὸν ἐπιφανέστερον καὶ Σεβασμιώτατον Σωφρόνιον, Πατριάρχην τοῦ ἔθνους τῶν Αὐτοκρατορικῶν, ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Περιλαμβάνει ἐπίσης τοὺς λαϊκοὺς, τὸν κληρὸν, τοὺς μοναχοὺς καὶ μοναχάς, καὶ παραχωρεῖ εἰς αὐτοὺς πλήρη ἀσφάλειαν, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἤθελον εὐρεθῆ.

Διότι ὅταν εἶς ὑπήκοος ἐκπληρῶνῃ τὰ πρὸς τὰς Ἀρχὰς καθήκοντά του μὲ ἀκρίβειαν, ἡμεῖς οἱ Πιστοὶ ὀφείλομεν μὲ τὴν σειράν μας νὰ τοῦ παραχωρήσωμεν κατ' ἀνάγκην ἀσφάλειαν καὶ προστασίαν, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ μεταγενέστεροί μας. Ἄς παύσουν λοιπὸν νὰ μέμφωνται αὐτοὺς διὰ τὰ σφάλματά των, διότι ἤδη ἐδήλωσαν ὑποταγὴν καὶ ὑπακοήν. Ἄς ἔχουν λοιπὸν πλήρη καὶ ἀπόλυτον ἀσφάλειαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ζωὴν των, τοὺς Ναοὺς των, τὰς πεποιθήσεις των καὶ ὅλους τοὺς πρὸς προσκύνησιν τόπους, τοὺς ὁποῖους κατέχουν τώρα ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἥτοι τὸν ΚΑΜΑΜΕ (τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως), τὸν Ναὸν τῆς Βηθλεέμ, ὅπου ὁ Ἰησοῦς, εἶθε ἡ εἰρήνη νὰ εἶναι ἐπ' αὐτοῦ, ἐγεννήθη, τὸν μέγαν Ναὸν καὶ τὸ Σπήλαιον μὲ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πύλας, τὴν νότιον, τὴν βόρειον καὶ τὴν δυτικὴν. Αὐτοὶ καὶ οἱ ὑπόλοιποι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο ἐνταῦθα, Γεωργιανοί, καὶ Ἀβησσυνοί, καθὼς καὶ Φράγκοι, Κόπται, Σύριοι, Ἀρμένιοι, Νεστοριανοί, Ἰακωβῖται καὶ Μαρωνῖται, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔλθουν ὡς ἀπλοὶ προσκυνηταὶ καὶ θὰ ὑπάγωνται εἰς τὸν ῥηθέντα Πατριάρχην. Ἄς ἔχουν τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων συμφώνως πρὸς ὅ,τι παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς αὐτοὺς ἐκ μέρους τοῦ Προφήτου καὶ

πεφιλημένου Ἀγγελιαφόρου τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐτίμησεν αὐτοὺς μετὰ τὸ σημεῖον τῆς ἐπιχάριτος χειρός του καὶ διέταξε νὰ χορηγηθῇ εἰς αὐτοὺς προστασία καὶ ἀσφάλεια. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡμεῖς ἐπίσης, οἱ ἀληθεῖς πιστοί, ὀφείλομεν νὰ συμπεριφερθῶμεν, τιμῶντες τὸ παράδειγμα Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐνήργησεν εὐμενῶς πρὸς αὐτούς.

Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ προσκυνηταὶ τοῦ Παναγίου Τάφου ὀφείλουν νὰ δίδουν εἰς τὸν Πατριάρχην μίαν δραχμὴν καὶ 1/3 τῆς ἀργυρᾶς δραχμῆς. Πᾶς γνήσιος πιστός, ἀνὴρ, ἢ γυνή, δικαστῆς ἢ Κυβερνήτης, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ καθήκοντα δικαστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, πρέπει νὰ σέβηται, ὅ,τι πληρεξουσίως ἔχομεν χορηγήσει, πλούσιος ἢ πένης, Μουσουλμάνος ἢ Μουσουλμανίς, μαθητῆς τοῦ Προφήτου.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔχομεν ἐκδώσει χάριν αὐτῶν τὸ παρὸν Διάταγμα. Ἄς ἐνεργοῦν ὅλοι συμφώνως πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ διαλαμβανόμενα καὶ ἄς ἔχη τοῦτο, εὐρισκόμενον εἰς τὰς χεῖρας των, διηνεκὲς κῦρος.

Δόξα τῷ θεῷ τῶν κόσμων καὶ ἀρκεῖ δι' ἡμᾶς ὁ θεὸς ὁ προστάτης, ὁ κεχαριτωμένος. Ἐγένετο τὴν 20ὴν Rabiul – awel τοῦ 15ου ἔτους τῆς ἀποδημίας τοῦ Προφήτου.

Ἄς εἶναι παραβάτης τῆς Συμβάσεως τοῦ θεοῦ καὶ μισητὸς ἀπέναντι τοῦ προσφιλοῦς Του Προφήτου ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐνεργήσῃ ἀντιθέτως πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ Διατάγματος αὐτοῦ.»<sup>1</sup>

1. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀραβικὸν κείμενον, τοῦτο εὐρίσκεται ἐν τινι χειρογράφῳ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, Histoire de Jerusalem et d' Hebron, τμῆμα τοῦ Saint Germain des Pres, ἀριθμ. 100. Βλ. Sesostris Sidarous Πασᾶ: Des Patriarcats σελ. 510-512.